

ODS a TOP09:

školné

výpověď bez udání důvodu

poplatky u lékaře

omezení sociálních dávek

strašení státním bankrotem

My a oni: luxus a privilegia politiků str.4

Řecko: pokračující revolta proti škrtům str.7

Rozhovor s Evou Novákovou III str.8

Pryč s pravicovým populismem

Benefice pro Veggie Parade 2010

Ve čtvrtek 25. března v podvečer se uskutečnila v pražském klubu Cross poslední benefiční párty pro Veggie Parade 2010. Byla zahájena přednáškou předního českého aktivisty za osvobození zvířat Michala Kolesára. Přednáška s názvem „O zlomenných křídlech“ byla natolik poutavá, že přesáhla svůj časový program o desítku minut (samotnou přednášku bude možné shlédnout www.solidarita.tv). V navazujícím hudebním programu potěšil se svými dvěma vegetariánskými písničkami Jan Burián, který do Crossu vnesl pohodu a odstartoval tak večer plný zábavné a pozitivní hudby. Akci přijeli podpořit i Hissing Fauna, Fidibus či Peeni Walli. Mezi DJ's jsme mohli ochutnat dubstepové a reggae rytmy od DJ Lulu + MC Vaant, DJ Bica či DJ Medis. V doprovodném programu se mohli návštěvníci dočkat promítání filmů Behinde the Mask či Polární příběh. Nezapomenutelné chvíle bylo možné zažít u informačního

stánku Veggie Parade, kde se kromě výborného veganského jídla (guláš, falafel, čokoládové a kokosové muffiny atd.) bylo možné zapojit do velmi plodných a živých diskuzí s lidmi, kteří již vegany jsou a mohli se tak o své zkušenosti podělit i s ostatními. Benefice končila v ranních hodinách a po celém klubu vládla velmi příjemná atmosféra s příslibem, že květnový pochod ponese oproti loňskému roku pozitivní poselství.

KAZIMÍR SVĚTÁČKÝ

Různé pohledy na ultrapravici

O víkendu 27. a 28. března se v Praze konala mezinárodní konference Českého sociálního fóra na téma "Alternativy k extrémní pravici v době ekologické a sociální krize." Konference se soustředila zejména na projevy ultrapravice ve střední a východní Evropě, ze které přicházejí znepokojivé zprávy, avšak jen zřídka se dozvíme něco o odporu proti místním náckům či xenofobním nacionalistům.

V tomto ohledu byla konference jednoznačný úspěch. Okolo stovky účastníků ze dvaceti zemí podalo velmi plastický a různorodý obraz o situaci ve

svých zemích.

Na závěr konference byla přijata deklarace, ve které se vyzývá ke společným akcím proti extrémní a nesnášenlivé pravici nejen v jednotlivých zemích, ale také napříč hranicemi, aby se v každé zemi postavil neonacismus a jim podobným několika násobek jejich odpůrců ze všech koutů Evropy.

Tato konference tak byla úspěšným pokračováním aktivit Českého sociálního fóra, které v lednu tohoto roku obnovilo znovu svou činnost.

JAN MÁJÍČEK

Velikonoce: svátky zbytečné smrti

Na aprílový den se v Praze konal neaprílový happening kritizující chov nosnic a nevyhovující podmínky, ve kterých jsou nuceny žít. Formát A4, to je prostor, na kterém nosnice dnes v bateriových chovech žijí, a nejedná se o jednu slepici na tento formát, ale o počet 4-5 slepic

na takovémto prostoru. Silný zápach, výkaly pod klecemi, téměř neustálé umělé světlo, aby nosnice nesla častěji. Na toto a mnoho dalších nechtutných praktik chovatelů se snažila iniciativa Veggie Parade upozornit svým happeningem na Palackého náměstí v pokročilejší odpoled-

ní hodině. Kreativně pojaté pantomimické představení zobrazující nešťastné slepice v bateriové kleci a jako protiklad jedna šťastná, svobodná slepice, budila největší zájem kolemjdoucích. Za doprovodu aktivistů, kteří rozdávali informační letáky o životě nosnic a recepty s alternativou

velikonočního menu byl po 1,5h happening ukončen s příslibem, že příští rok budou Velikonoce více o vítání a rozkvětu jara, než o utrpení a vykořisťování nevinných zvířat. Video z happeningu bude možné shlédnout stránkách Veggie Parade.

KAZIMÍR SVĚTÁČKÝ

ODS: vyřešíme nezaměstnanost horším postavením pracujících

ODS v rámci předvolební kampaně slibuje vytvoření a zachování pracovních míst, o která se lidé nebudou muset bát.

Slibují, že jejich opatření vytvoří za rok až 170 tisíc míst v soukromém sektoru, byť úřady práce ve svých databázích ke 31. lednu 2010 vedly celkem 574 226 nezaměstnaných. ODS slibuje také zlepšení podmínek pro zaměstnance i zaměstnavatele.

Řešení nezaměstnanosti je jedno z důležitých předvolebních témat, na které se strany snaží nalákat voliče. ODS ví, kdo jsou její voliči a komu „jít na ruku“, a tak nárůst míst slibuje také jen v soukromém sektoru, státní a polostátní podniky je nezajímají. Nebo s nimi snad už ani nepočítají, protože připravují jejich privatizaci?

Některá řešení ODS pro pracovní místa:

Motivace pro pracovní místa - Zaměstnavateli, který vytvoří nové pracovní místo, odpustí stát 1 rok 3600 Kč na sociálním pojištění. Stát by také pro tato pracovní místa garantoval 2 roky výplatu 75 % případného čtyřměsíčního odstupného s měsíční výpovědní lhůtou (dnes je lhůta dvouměsíční). Takže motivace pro soukromníka na vytvoření pracovního místa má být dotace sociálního pojištění, jehož platba je pro něj nyní ze zákona povinná. A dopředu již ODS počítá s tím, že se zaměstnanec bude chtít soukromník zbavit, a aby mu to ulehčili, ještě mu zaplatí ze státní pokladny 75 % odstupného.

Podpora pro nezaměstnané, kteří začnou podnikat - Nezaměstnaný, který začne podnikat, bude moci zároveň pobírat i podporu v nezaměstnanosti

po celou podpůrnou dobu s možností ji uplatnit jednou za 10 let. Takže „nezaměstnaný“ - zaměstnaný živnostník, který si bude vydělávat, bude dostávat stejnou podporu jako ten, kdo je opravdu nezaměstnaný a hledá práci.

práci na hlavní pracovní poměr (HPP) a ne brigády, potřebují jistotu dlouhodobé, časově neomezené práce. Takto by se jen podpořilo chování podnikatelů, kteří využívají dohody o provedení práce, zkouší, co

na úřadech práce, které zaměstnávají a stát přitom za ně platí pojištění.

Uvolnění smluv na dobu určitou - ODS chce úplně uvolnit řetězení a délku smluv u nově vzniklých pracovních míst na dobu určitou (na období 5 let do úplného odeznění krize). Nyní je to tak, že další sjednání pracovního poměru na dobu určitou mezi týmiž účastníky je (po vyčerpání povolené doby 2 let trvání pracovního poměru) dovoleno až po uplynutí doby 6 měsíců od skončení předchozího pracovního poměru. Ponechání rozhodnutí na jakou maximální dobu bude zaměstnavatel z a m ě s t n a n c e zaměstnávat a jak dlouho po sobě, opět jen ulehčí zaměstnavateli se pracovníka zbavit, nebo s ním manipulovat a vyhrožovat mu stylem „dále všechno, co po tobě chci, už se ti zase

Více částečných úvazků - Stát uleví firmám na sociálním pojištění 7 200 Kč ročně za každý částečný úvazek pro rodiče s dětmi do 12 let, lidi starší 55 let, absolventy, studenty, zdravotně postižené nebo pro pečující o handicapované. Odstraníme diskriminaci částečných úvazků zrušením minimálního odvodu zdravotního pojištění, hlásá ODS. Takže stát bude platit sociální pojištění místo soukromníka a umožní mu platit zdravotní pojištění, v jaké výši bude chtít.

Výhodnější práce na dohodu - ODS chce prodloužit maximální rozsah zaměstnání na základě dohody o provedení práce ze 150 na 300 hodin. Jenže lidé potřebují hlavně

zaměstnanec všechno vydržet, a co je ochoten dělat, jen aby měl nějakou práci. Dnes vám například řeknou, že nejprve musíte pracovat třeba měsíc na dohodu a až potom se rozhodnou, jestli vám dají práci na HPP, a člověk, i kdyby si radši našel lepší brigádu za víc peněz a mnohem lepších podmínek, souhlasí jen proto, že má výhled na práci na HPP. Prodloužením hodin u práce na dohodu by se ulehčila a prodloužila možnost podnikatele využívat zaměstnance a slibovat mu hlavní pracovní poměr. Při práci na dohodu o provedení práce se neplatí zdravotní ani sociální pojištění a podnikatelé často využívají nezaměstnané, registrované

blíží konec pracovní smlouvy, tak si dej pozor, abych ti jí zase obnovil“. Zároveň také pokud by nebyla žádná regulace pracovních poměrů na dobu určitou, byly by tyto poměry výhodné pro zaměstnavatele i z toho důvodu, že by svým zaměstnancům nemuseli platit odstupné.

Alternativní modely zaměstnávání - Rozšíříme využití alternativních modelů zaměstnávání, slibuje ODS, která zřejmě nemá zájem, aby lidé měli řádnou práci na hlavní pracovní poměr a tak byli snáze vykořisťovatelní ze strany zaměstnavatele.

Kdo z vlastní vůle podá výpověď, nebude mít plnou výši podpory - Pokud zaměstnanec dá výpověď

sám z vlastní vůle, nebude mít nárok na plnou výši podpory v nezaměstnanosti. Tak to už je tedy opravdová výhrůžka, ODS by zřejmě nejraději zavedla otroctví. Zaměstnavateli tedy vzkazuje: zacházejte se zaměstnancem, jak chcete, a když už to nebude chtít snášet, my už ho potrestáme, když si dovolí dát výpověď. ODS má v plánu trestat svobodnou vůli a práva lidí.

Sociální dávky jen pro aktivní - Podmíníme výplatu

podpory v nezaměstnanosti a dávek hmotné nouze účastí ve veřejně prospěšných pracích, veřejné službě, rekvalifikacích nebo vzdělávacích kurzech, píše ODS, a tak lidé nízké sociální dávky zaplatí prací, za kterou by – pokud by v ní byli zaměstnaní na HPP -- dostali zaplacen mnohem víc a měli by také stálou práci.

Zabráníme zvýšení daní - Nepřipustíme zvýšení sociálního pojištění a daní z příjmů pro firmy a živnostníky. Pokud tomu nezabráníme,

přijde o práci 60 tisíc lidí. Zajímavé počty. Důvody, proč nezvýšit sociální pojištění a daně podnikatelům, čímž by vydělala státní pokladna, odůvodňuje ODS strašením, že 60 tisíc lidí by bylo z toho důvodu propuštěno. Důkazy pro toto tvrzení? Nikde.

Mnohé z toho, co navrhuje ODS jako řešení nezaměstnanosti, se děje už dnes, ale tajně a lidé mlčí, protože se bojí o práci, a zaměstnavatelé zaměstnance využívají a porušují zákony.

Když se někdo ozve, že je jejich počinání v rozporu se zákoníkem práce, řeknou mu, ať jde, nezaměstnaných je spousta, my už si místo vás najdeme někoho, kdo bude dělat, to co chceme. Opatření ODS, kterými, jak hlásá, vyřeší nezaměstnanost, jen umožní zaměstnavatelům ještě hůře zacházet se zaměstnanci, rozhodně však neřeší nezaměstnanost.

DANA HLADÍKOVÁ

My a oni

Tím „oni“ v názvu článku myslím politiky, poslance, senátory, zkrátka ty, co nám vládnou. Tím „my“ mám na mysli nás ostatní, nás, co nemáme jejich privilegia.

My chodíme do práce, jsme nezaměstnaní či studujeme a potom často těžko sháníme práci ve svém oboru, a tak musíme vzít takovou, kde jsou ochotní nás zaměstnat, protože čeká na tu pravou by znamenalo být bez peněz. Potom jsou mezi námi důchodci, kteří obraze každou korunu v ruce, aby měli na suchý rohlík, či děti, jejichž budoucnost hodně závisí i na tom, jestli jsou jejich rodiče bohatí či chudí. A nakonec jsou lidé bez domova, kteří žijí na ulicích.

Politikům rozdíl mezi námi a jimi připadá normální, nemají zájem abychom byli všichni „my“. Chtějí být privilegií vrstvou, která na nás shlíží shora a tak i jedná.

Pracovní doba a práce

Na rozdíl od nás, kteří pracujeme, vládnoucí politici nemusí do práce chodit a dostávají plný plat.

Když už tam přijedou, tak se při interpelacích a jednáních mohou pohybovat po chodbách, zajít si na jídlo, kouřit, atd., zkrátka se flákat. Když jsme v práci my, musíme se řídit Zákoníkem práce a dodržovat přestávky dané zaměstnavatelem a v pracovní době pracovat. Často, když novináři řeší nějakou kauzu týkající se politiků, můžeme v televizi vidět, jak je pronásledují po chodbách sněmovny s otázkami a politik před nimi

prchá seč může. Přitom je v práci a jeho zaměstnavatelé jsme vlastně my, občané, měl by tedy pracovat a odpovídat na otázky a ne utíkat. Představte si, že jste v práci a zaměstnavatel se vás na něco ptá a vy bez odpovědi před ním prcháte.

Platy, náhrady a výhody

Výše platu a složky, ze kterých se skládá, jsou dalším obrovským rozdílem mezi námi. Zákonodárci sice schválili snížení svých platů, kvůli krizi, ale jen o 4 %, což je pro ně i pro státní pokladnu hodně mírné. Náhrady, které tvoří také velké částky, zůstávají jich nedaně. Prezidentovi se plat jako jedinému ústavnímu činiteli ani nedaní. Po snížení se mu snížil z 204 800 Kč na 196 608 Kč + má náhrady ve výši 190 600 Kč, celkem má 387 208 Kč měsíčně (a to on je jeden z hlavních viníků velkopodvodu kupónové privatizace, kvůli níž přišlo mnoho lidí o práci). Prezident má také zákonem stanovenou výši důchodu 100 000 Kč měsíčně. Plat předsedy sněmovny či Senátu je nyní 158 400 Kč, + náhrady, celkem 191 400 Kč. Plat premiéra i s náhradami je 179 500 Kč, plat místopředsedy vlády i s náhradami 151 136 Kč, ministerský plat s náhradami 127 800 Kč, základní hrubý plat poslance a senátora je 59 000 Kč + náhrady. S funkcí ve výboru, klubu,

komise, delegaci atd. se plat zvyšuje. Dle serveru novinky.cz je ve dvousetčlenné sněmovně jen 35 poslanců, kteří nemají žádnou funkci, a tedy ani žádný příplatek. V senátu z 81 senátorů jich má plat bez funkčního příplatku pouze 13. Plat pražského primátora je 93 860 Kč, pražských radních přes 80 tisíc a hejtmani mají okolo 80 tisíc Kč. Náhrady zákonodárců tvoří výdaje na reprezentaci 9 100 Kč, na asistenta 11 400 Kč + plat asistenta 35 875 Kč, na dopravné 22 800 – 34 200 (nemusí vykazovat kolik projedou, peníze které neprojedou si nechají), na administrativní práce 14 210 Kč, telefonní poplatky 7 000 Kč, pronájem regionální kanceláře 14 200 – 33 200 dle velikosti města (kancelář může vlastnit třeba jejich manželka) a kancelářský materiál do 2 200 Kč. Když se senátora Julínka zeptal redaktor, proč chtějí vyšší zdanění zaměstnaneckých výhod pro obvyklé zaměstnance -- proti čemuž bojují odbory -- když sami mají vysoké nedaně náhrady, odpověděl: „Ale to nejsou výhody, to jsou náhrady“. Mezi výhody zákonodárců patří bydlení v nadstandardně vybavených bytech v tzv. ubytovnách, pokud na ně nezbude místo, mohou dostávat až 17 tisíc měsíčně na bydlení. Veřejnou dopravu mají zdarma, stejně jako letenky při služebních cestách či na jednání parlamentu. Mají 2,5krát vyšší diety při zahra-

ničních cestách, než ostatní zaměstnanci, mají k dispozici plně vybavenou kancelář v Praze, atd..

Účast v dozorčích radách a vlastní podniky

Politici neberou jen peníze za svou „práci“ ve sněmovně, či Senátu, ale řada z nich vlastní firmy či zasedají v dozorčích radách. Dochází ke střetům zájmů, některé střety jsou porušováním zákona o střetu zájmů, ale někteří mají výjimku. Uvedu pár příkladů. Díky Hospodářským novinám (HN), které pátraly po příjmech politiků, musel např. poslanec ODS Vojtěch vrátit 500 000 Kč, které si nechal vyplatit od ČD Cargo jako odměnu za sezení v dozorčí radě, což je proti zákonu, protože za sezení v dozorčích radách podniků vlastněných státem mu odměna nenáleží. Zákon porušil i poslanec Rovan (ODS), který si nechával vyplácet 10 000,- měsíčně za sezení v dozorčí radě České pošty, a než se na to díky novinám přišlo, vydělal si 220 000,-. Na zákon vyžrál poslanec ODS Bürgermeister, který inkasoval za členství v dozorčí radě ČSA 500 000,-, což ale není porušením zákona, protože tam prý hájil zájmy Prahy a ne státu (v zákonu se totiž píše, že poslanci nebo senátorovi, který zastupuje stát, nenáleží odměna). Zákon se nevztahuje na Státní fond bydlení a Stát-

ní fond infrastruktury, ty byly zřízeny zvláštním zákonem, a tak jsou poslanci v jejich radách placeni. Peníze dostávají i členové dozorčí rady firmy ČEPS, která odpovídá za přenos elektřiny v ČR. Ve střetu zájmů je dle HN i poslanec Šenfeld (KSČM), který zasedá v dozorčí radě Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF) a zároveň vlastní akcie zemědělského podniku Agro Hoštka, jednoho z největších na Litoměřicku, který dostal od SZIF cca 75 milionů Kč. Bývalý ministr dopravy Řebíček (ODS) je příkladem podnikatele, jehož firma Viamont po jeho příchodu do politiky razantně zvýšila svůj zisk. On tvrdí, že akcie prodal, než se stal poslancem, avšak Viamont má akcie na majitele (tzv. tajné), takže není možné zjistit, jak to je doopravdy. V r.

2003 měla tato firma zisk cca 20 milionů Kč, v roce 2008 už více než 293 milionů a 25krát vyhrála státní zakázky.

Odchodné

Poslanci a senátoři, kteří se po volbách na své posty znovu nedostali, protože je lidé už nechtěli, za to dostávají odchodné. Vypočítává se dle platu v posledním měsíci a činí 5 platů.

Trafiky a známosti

Po odchodu z politiky nemají politici o práci nouzi. Spousta z nich se dostává na lukrativní místa ve státních firmách. Např. bývalý ministr zdravotnictví Julínek je v dozorčí radě VZP a na stránkách f. ČEPS je uváděn i jako člen dozorčí rady. V ČEZU zasedá např. exposlanec ODS Kourek, v Čepu exposlanec ODS Beneš, v Českých drahách exministr za ČSSD Březina. Jiní využívají vlivných styků, které si vytvořili ještě v úřadu, kdy měli přístup k

různým pro běžného člověka tajným informacím, nebo jim pomůžou ti, za které lobbvali. Známý je případ bývalého premiéra S. Grosse, který vydělal na obchodu s akciemi f. Moravia Energo.

Koupil je od svého kamaráda R. Sýkory za 21 milionů a později prodal za 100 milionů. Akcie nakonec skončily u miliardáře T. Chrenka. Kromě

chrání hlídací psi a kam mají přístup jen rodiny poslanců a zaměstnanců parlamentu, zaplatíme z daní cca 4 miliony Kč ročně. Zalyžovat si mohou zajet do rekreačního areálu v Harrachově, v němž za ubytování s plnou penzí zaplatí 252 Kč za den, zatímco ceny pro obyčejné lidi v chatách poblíž jsou o hodně vyšší.

Délka dovolené politiků je

Když se ale poslanec místo neschopenky z jednání sněmovny pouze omluví, dostává plný plat. Neschopenku si zákonodárci vybírají jen vzácně. Dle serveru idnes od roku 2007 čerpali nemocenskou jen 3 poslanci a 3 senátoři. Například senátor Julínek se ještě jako ministr zdravotnictví chlubil, že byl nemocný a zaplatil poplatek u lékaře.

Nemocenskou si ale už napsat nenechal. „Není to povinnost čerpat nemocenskou. Jsem velmi málo nemocný, a tak jsem se zkrátka na pár dní pouze omluvil a snažil se rychle vyležet,“ vysvětluje podrážděně Julínek.

Když potřebujeme zůstat doma se členem domácnosti, který je nemocný, tak 3 kalendářní dny také nemáme právo na peníze. Zákonodárci se omluví a nepřijdou ani o

luxusního bytu na Floridě a pozemků v Praze vlastní i statek u Prokopského údolí s restaurací Černý kohout, ve které se pořádají jen soukromé akce. To jak se mají politici po odchodu z politiky je v ostrém kontrastu třeba s lidmi, kteří odcházejí do důchodu a nemají často dost peněz, aby zaplatili nájem, za léčbu a za jídlo a musí si přivydělávat.

Jídlo a dovolená

Mezi výhody politiků lze také zařadit levné ceny, za které jedí ve sněmovní a senátní jídelně. Dle serveru idnes, např. oběd skládající se z kuřecího vývaru, rizota, kávy a toniku stojí 68 Kč; palačinka s ovocem a šlehačkou 12 Kč; espresso 7 Kč; mořská štika na roštu + vařený brambor + obloha 58 Kč. Další výhodou politiků jsou ceny, za které mohou trávit v tuzemsku luxusní dovolené. Např. v rekreačním objektu v Lipnici nad Sázavou za 241 Kč na den s plnou penzí. Dovolenu v „zakázaném pásmu“, které

také zajímavá ve srovnání s normálním pracovníkem. Zatímco člověk má dovolenou asi 4 až 5 týdnů, zákonodárci třeba 3 měsíce. Jak píše idnes, mzdu má poslanec i přes léto, kdy sněmovna zpravidla nezasedá, stejnou. „Od chvíle, kdy je zvolen, bere plat 4 roky, pokud se nevzdá mandátu nebo nezemře,“ řekl předseda parlamentu Vlček.

Nemocenská a omlouvání se

V době nemoci za první 3 dny nemáme nárok ani na korunu, zatímco poplatky u lékaře a za recept platit musíme. Platilo, že do 30. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti je nemocenská 60 % denního vyměřovacího základu, a pak se zvyšuje až na 72 %. Nyní zůstává po celou dobu pracovní neschopnosti 60%. Pro zákonodárce také platí, že 3 dny nemoci jsou zadarmo, pokud si ovšem vezme neschopenku.

korunu.

Mateřská dovolená

Mateřská dovolená se odvíjí od výše platu a jsou v ní velké rozdíly. V roce 2009 měl člověk s hrubým platem 10 000 Kč mateřskou 6 930 Kč, nejvíc dostal člověk s hrubým platem 71 660 Kč, který měl mateřskou 28 890 Kč. Nyní je mateřská nižší kvůli tzv. Janotovu balíčku, který ale vzal peníze chudým i bohatým, ovšem pro bohaté -- na rozdíl od chudých, kteří počítají každou korunu -- to moc neznamená. Zákonodárci jednají o navýšení na úroveň loňského roku, ale ani pak by nebylo spravedlivé, že stát rozděljuje peníze tak, že čím bohatší rodič, tím více peněz pro něj a dítě, zatímco chudí, kteří potřebují peněz víc, dostanou o hodně méně. Zákonodárci na mateřskou ani nemusejí, stačí se omluvit z jednání. Např. poslankyně a Topolánková milenka Talmanová, která s ním má dítě, na mateřské nebyla.

Řešení

Má cenu chodit k volbám, když si politici bez ohledu na nás dělají v podstatě co chtějí, a své platy (menší o jen o 4 %), náhrady a výhody berou vesele dál i když zem

je zadlužená miliardami kvůli jejich nečinnosti a špatnému spravování státu, a aby státní pokladna ušetřili, vymýšlejí, co vzít obyčejným lidem? Plno lidí jde k volbám a volí tu či onu stranu, jenom proto,

že nechtějí, aby zvítězila jiná, mnohem horší, zkrátka, volí menší zlo. Ale měli bychom chtít víc, chtít dobro, ale toho se nedá moc dosáhnout, když jen jednou za čas jdeme k volbám. Chce to změnu systé-

mu, ale tu si musíme prosadit sami, protože není v zájmu naší vrchnosti, ale v našem. Záleží na každém člověku, a pokud se dáme dohromady, můžeme s tím něco udělat.

DANA HLADÍKOVÁ

Zahraniční

„Vzdělání není na prodej,“ znělo Vídní

Ve čtvrtek 11. března se v rakouském hlavním městě uskutečnila celoevropská demonstrace proti tzv. Bolognskému procesu. Důvodem, proč demonstrovat zrovna včera byl summit ministrů školství EU.

Česká media nepřekvapila a o protestu se nezmínila ani slovem. Vídní ale od včerejšího odpoledne do večera pochodovalo na 10 000 studentů a zaměstnanců univerzit z nejrůznějších částí Evropy. Kromě masivního zastoupení domácích Rakušanů byli přítomni Němci, Francouzi, Španělé, Italové a Srbové. Právě srbsí studenti se v poslední době aktivizovali dosud nevídaným způsobem. Ale to bychom odbočovali.

Na Westbahnhof se ve tři hodiny odpoledne nachází jen málo demonstrantů a to i přes to, že je to čas oficiálního začátku demonstrace. Za deset minut se však už na náměstí nedá hnout tak, abyste do někoho neúmyslně nvrzili, takže vaše pokusy o přesun do jiného místa demonstrace, kde se dá podívat zase jiné transparenty, je doprovázena každou chvílí omluvami. Transparentů je tu nepřeberné množství od ručně kreslených přes komerčně vytištěné, od černobílých přes barevné. A sloganů zesměšňujících či odmítajících Bolognský proces, ještě více. Čekají na první projevy z korby přistaveného nákladáku. Organizátoři vítají účastníky německy a anglicky. Angličtina se občas zadrhne, ale to nevadí. Atmosféra je vzrušená, tak to člověk nějaké to škobrtnutí odpustí. Po stanoviscích organizátorů a informacích o průběhu protestu, prokládaných skando-

vání hesel, přicházejí na řadu řečníci. Italský je z Bologny. Mluví o tom, že dnes je jeho město symbolem útoků na práva studentů a zaměstnanců univerzit. Přichází Francouz, patří k Nouveau Parti Anticapitaliste. Nejde podle

vá s nadšeným potleskem a skandováním „Hoch die internationale Solidarität“. Největší bouři potlesku ale získává Matja Medencia z Bělehradu. Popisuje dřívější pasivitu vysokoškoláků, která ostře kontrastuje s nynější situací.

vají jen velmi pomalu. Začíná dlouhý pochod napříč Vídní, jehož cílem je Hofburg, místo konání summitu.

Bologna-Prozesses: Blokk! Blokk! Blokk!

Na velké a dlouhé pochody jsou politici i demonstranti zvyklí, ale rakouští studenti šli dál. Rozhodli se místo summituablokovat. Při pochodu městem se v jednu chvíli vydává pokyn na distribuci letáků. V různých částech pochodu začínou lidé rozdávát letáky v barvě bílé, modré, žluté, růžové a zelené. Na letácích je vysvětlení, že tato část demonstrace se vydá na blokádu místa označeného na mapě z druhé strany letáku. Pokud se chcete blokády zúčastnit, sledujte vlajku příslušné barvy.

Než však dojde k rozdělení na jednotlivé skupiny, obsadíme s desetitisícovým pochodem prostor před Parlamentem. Na schodech se tísni lidé, všude vlají vlajky a transparenty, skandují se hesla. Manfred, jeden z organizátorů mi říká, že to se naposledy stalo v roce 1918, v revoluční náladě, která následovala po hrůzách I. světové války.

Konečně po čtyřech hodinách přicházíme k Hofburgu. Naproti přes park je Quartier Museum se sbírkou moderního umění. Ve vzduchu začínají vlát vlajky jednotlivých bloků. A my se opět, po krát-

něj jen o to zastavit nastoupenou cestu „reformem“, ale zasadit se o to, aby vzdělání bylo bezplatné pro všechny, i pro studenty mimo EU, aby imigranti, pracující jako servisní personál na univerzitách, měli stejná práva a stejnou pracovní právní ochranu jako ostatní. Jeho prověs se setká-

Říká, že velkou inspirací jim byli Řekové. „One world, one struggle,“ zakončuje se zdviženou pěstí a demonstranti na výraz souhlasu gesto opakují.

Ačkoli jsou hlavní projevy za námi, trvá nejméně 40 minut než se pohneme z Westbahnhof. Demonstrantů je tolik, že se z náměstí dostá-

kém odpočinku, vydáváme na pochod. Úkolem bloku, ve kterém jsem se ocitl bylo blokovat levou stranu místa summitu. Vybaveni polystyrenovými podložkami, které jsme obdrželi v průběhu demonstrace, jsem došli na místo určení. Čekala nás malá zásahová

jednotka rakouské policie, očiividně překvapená, co že to tady chceme. Mnozí si ani do našeho příchodu nestačili obléknout helmu. Byli to takové ty zásahové vozy, které čekají za rohem na rozkaz.

Asi po hodině skandování a příchodí zprávě, že někteří

účastníci byli zdrženi a oficiální uvítací se zpozdil o hodinu, jsme se vydali na zasloužený odpočinek – do hospody.

Demonstraci začal alternativní contrasummit, který trval až do neděle. Konal se v universitních prostorech, které organizátoři dostali zdarma za

příslib, že je neobsadí. Na programu byla široká plejáda témat, ale ústřední motiv je jasný: jaké vzdělání, vědu a výzkum chceme a jak se postavit snaze převést je na zboží.

JAN MÁJÍČEK

„Žádné sebeovládání“ - řeční pracující stávkují

Pracující třída v Řecku je ve velice militantní náladě.

Dva únorové dny průmyslové akce v celonárodním měřítku a rozličné sektory, pořádající po sobě jdoucí 48hodinové stávky vytvořily silné vlny.

To nebyl samozřejmý vývoj. Loni v prosinci odmítla řecká odborová centrála svolat jakoukoli akci proti vládnímu úspornému rozpočtu. V říjnu totiž po pěti letech vlády konzervativců nastoupila k moci strana Pasok (řecký ekvivalent sociální demokracie) a zdálo se, že nastal čas selanky mezi odbory a novou vládou.

Ale věci neplnou vždy tak, jak se předpokládá. Pouhé tři měsíce poté, co Pasok ke svému volebnímu vítězství používal slogan „Je zde dost peněz“, musel přiznat, že řecká ekonomika je na pokraji bankrotu.

Jakmile se vláda pokusila povzbudit prodej svých obligací, jejich úroková míra vystřelila do nebes. To destabilizuje nejen domácí ekonomiku, ale i euro jako takové. Takzvaný „stabilizační program“, upečený pro Řecko Evropskou komisí, pak už jen zažehl roznětku hněvu pracující třídy.

Plán předepisuje osekání

mezd, penzí, benefitů a veřejných výdajů na školství a sociální péči. Vládní odhad je, že nezaměstnanost v roce 2010 vyšplhá na 20 procent.

Stávka z 10. února proto fungovala jako indikátor nálady a jako povzbuzení. Zúčastnili

třídy schopné překonat váhání odborových byrokracií a organizovat pokračující stávky, nejen se účastnit národních dní akcí. Stávka učitelů 8. března může být milníkem pro novou vlnu stávkových akcí.

Řecká vládnoucí třída a vláda se pokouší vybičovat národnostní city, aby zkrotily hněv lidí. Tvrdí, že stávky v čase krize nepřipadají v úvahu a že poškozují ekonomiku. Celou situaci prezentují jako „řeckou tragédii“, pokouší

se přesvědčit pracující ke kompromisu a doufají, že jiné země ze skupiny PIGS (Portugalsko, Irsko, Řecko, Španělsko) zaplatí dříve. Naštěstí to většina pracující třídy nebere.

Pracující z celé Evropy by měli brát řecký příklad jako lekcí. Když se naši vládcové ptají, zda jsou generální stávky řešením

krize, musíme odpovědět jasným „ano“. Stejně vlády, které daly miliardy bankéřům, aby je zachránily, mají nervy na to, žádat nás o trpělivost a sebeomezování.

Žádné sebeomezování v otázce stávkové akce – to bude, jak doufáme, obrázek, který Řecko vyjeví v následujících měsících. Měli bychom pracovat na tom, abychom tuto náladu rozšířili do každé evropské země, dokonce rychleji, než se šíří kapitalistická krize.

NIKOS JE ČLEMEM SEK (SOCIALISTICKÁ STRANA PRACUJÍCÍCH) V ŘECKU. PŘEKLAD ZE SOCIALIST REVIEW MARTIN ŠAFKEK.

se školy, nemocnice, popeláři a další odvětví. Ke stávce se připojily i některé součásti soukromého sektoru.

Také hasiči uspořádali vlastní stávku a následovaly masové demonstrace proti snižování platů. Během předchozích měsíců zemědělci svými traktory blokovali silnice, čímž dávali najevo nesouhlas se svými ztrátami.

Stávka 24. února zajistila příležitost pro eskalaci. Tentokrát se přidali pracující v bankách, v médiích a z několika dalších sektorů. Stěžejní bitva přijde, pokud zde budou sektory pracující

To vše proměnilo Řecko v bitevní pole. Vládnoucí třídy Evropy se nyní zaměřují na Řecko, aby vyzkoušely dvě věci: za prvé, zda může nejslabší článek eurozóny vydržet bez toho, aby prasknul, za druhé, úroveň militantnosti pracující třídy jakožto odpověď na efekty krize.

Mají hořkou zkušenost z prosince 2008, kdy incident policejní brutality vyvolal povstání, které vedlo tisíce mladých lidí k obležení policejních stanic v době, kdy odbory stávkovaly a požadovaly pád konzervativní vlády.

Rozhovor s Evou Novákovou III

Přinášíme vám poslední část rozhovoru s aktivistkou International Solidarity Movement, která byla vyhoštěna Izraelem.

Některé lidskoprávní organizace, jako je např. Izraelská např. B'Tselem nazývají zdejší situaci apartheidem

Existuje několik složek tedy toho apartheidu: Jednou z nich jsou třeba silnice. Izrael staví silnice, které jsou vyloženy jenom pro izraelské osadníky, Palestinci na ně nemají přístup. Ty silnice hodně často izolují celé vesnice od jejich zemědělské půdy, někdy izolují jednu polovinu vesnice od druhé. Tímto způsobem izraelské autority zajišťují to, že v mnoha případech izraelští osadníci vůbec nepřijdou do kontaktu s Palestinci. Oni si jezdí na svých rychlostních dálnicích, obestavených zdmi, na kterých mají např. nakresleny výjevy z přírody apod., aby zakryli to, že tam za tou zdí jsou palestinské vesnice. Další věc, která samozřejmě přispívá k tomu apartheidu, je izraelská zeď, kterou staví a to je viditelné hlavně v Jeruzalémě, kde ta zeď vyloženě blokuje přístup Palestincům do Jeruzaléma a na druhou stranu přibírá izraelské osady k Jeruzalému. Další aspekt apartheidu můžeme vidět třeba v Hebronu, kde jsou zátarasy na silnicích a na ulicích, pro Palestince je tam třeba vyhrazena jenom jedna pětina silnice po které mohou chodit a jezdit a izraelští osadníci chodí po té druhé části silnice. Izrael kontroluje většinu zdrojů pitné vody na Západním břehu Jordánu, veškerá tekoucí voda, která teče do domácností je pod kontrolou izraelské společnosti, která rozhoduje o tom, kolik vody ta která vesnice dostane například v létě.

V létě jsem byla ve vesnici, kde bylo několik rodin, které neměly vodu třeba přes sto dní, a když se podíváte kolem té vesnice, tak je tam několik osad, které se zelenají, lidé v nich mají třeba bazény. Na tom je vidět ta nespravedlnost. Většina zdrojů této vody by podle mezinárodních zákonů měla patřit Palestincům, ale Izrael tím, jak staví zeď, tím, jak staví silnice a

zátarasy na silnicích, tak tím vlastně izoluje Palestince od jejich zdrojů vody a neuděluje žádná povolení na to, aby se stavěly nové studny, nové zdroje vody.

měst a vesnic bylo postaveno na ruinách palestinských vesnic. Samotný Tel Aviv, o kterém si lidé myslí, že je to oáza v poušti, tak ten byl postaven na ruinách hned několika pa-

domů, které musely opustit, protože tenkrát si většina z nich myslela, že se budou za několik dní moci vrátit do svých domů, ale nikdy jim to nebylo umožněno. Dneska jsou palestínští uprchlíci jedna z největších uprchlických populací na celém světě. Jsou to jak interní uprchlíci uprchlí do Gazy nebo na Západní břeh i ti, co odešli do sousedních zemí, jako je například Egypt, Jordánsko, Sýrie, Libanon.

Často se mluví o vzájemné nenávisti. Vidíš tohle jako problém?

Tam není problém v nenávisti mezi Izraelci a Palestinci, tam je problém ta okupace. Proti okupaci nemůžeš bojovat tak, že si najednou potřeseš rukou s tím, kdo na tebe předtím střílel na demonstraci.

Prezident Obama žádal zastavení stavby nových osad. Myslíš, že to stačí?

Toto Obama vidí jako vůbec hlavní podmínku k tomu, aby vůbec začali jednat, takže to nebyla součást mírového jednání, to byla podmínka toho, že začnou vůbec mluvit. Netanjahu nedávno vyhlásil desetiměsíční zastavení výstavby, které ovšem nezahrnuje Východní Jeruzalém, nezahrnuje veřejné budovy a nezahrnuje budovy, které už jsou rozestavěné, takže Netanjahu takhle vypadal před celým světem, že zase udělal dobrý krok, ale že ho Palestinci zase nepřijali. Přitom když se tam člověk podívá a vidí, jak ve většině osad pokračuje výstavba, jako by se nic nedělo, a k tomu navíc Netanjahu a Liberman řekli, že tady po těch deseti měsících budou stavět více, než kdy dříve, nevěstí to nic dobrého. Lidé si neuvědomují, co se tam skutečně děje, když vidí jen to, co jim ukazují ve zprávách a nevidí, co se děje přímo tam. Lidé nevidí, že tohle neznamená vůbec nic pro přispění k mírovému procesu.

Jaké jsou podle tebe hlavní mylné představy, které lidé v ČR o Izraeli mají?

Třeba v Čechách si hodně lidí myslí, že Izrael byl vybudovaný na poušti, myslí si, že to byla původně prázdná země bez lidí, která čekala na tento národ, který byl perzekuovaný v Evropě. I tím Izrael pořád úspěšně omlouvá ty činy, které dneska dělá, a díky tomu má politickou podporu. Lidé vidí jen ekonomický úspěch Izraele a neuvědomují si to, že několik izraelských

lestinských vesnic.

V roce 1948, když vzniknul stát Izrael, tak bylo několik stovek tisíc lidí vyhnáno ze svých domovů a následně byly jejich domy srovnány se zemí takovým způsobem, aby nebylo vidět, že tam někdy předtím Palestinci žili. Izrael dělá všechno proto, aby potlačil palestinský charakter tohoto místa. Do dneška, když se bavíte s lidmi, kteří jsou potomky těchto palestinských rodin, které musely v roce 1948 uprchnout, tak většina z nich vám ukáže klíče od těch

Řekni nám něco o palestinském hnutí proti okupaci

V současnosti většina Palestinců podporuje nenásilné hnutí zdola proti okupaci. Ukázat se to dá na několika příkladech. Např. ve Východním Jeruzalémě, kde mnoha lidem hrozí demolice a násilné vystěhování, tak zakládají různá informační centra a staví stany jako symbol protestu proti diskriminační politice jeruzalémské radnice. Dále se pořádají nenásilné demonstrace, jako jsou třeba každý

pátek demonstrace ve čtvrti Šejk Žarách.

Na Západním břehu začaly palestinské vesnice protestovat v roce 2003, první taková demonstrace byla v Budrusu a ostatní vesnice tento model převzaly. Symbolem těchto protestů se stala vesnice Bilín, která protestuje proti stavbě výše zmiňované zdi každý pátek už pět let. Kromě toho zažalovaly dvě kanadské společnosti, které se na stavbě zdi podílejí. Představitelé Bilínu jezdí do Evropy a Kanady mluvit o tom, co se jim děje, a snaží se tak podporovat

a být součástí mezinárodního hnutí. S tím souvisí i jejich podpora kampaním, které se snaží bojkotovat izraelské produkty, stahování investic z firem, které podnikají v Izraeli a snaha o ekonomické sankce proti němu.

Když se ale díváme na nenásilné hnutí odporu proti okupaci, tak je také dobré se dívat na každodenní život Palestinců. Jde totiž o to, že politickým činem je tam i to, že lidé nepřestávají chodit na svá pole, i přesto, že jim v tom armáda brání, nepřestávají sklízet své olivy a ovoce. A právě

tento odpor všedního dne je jednou z nejdůležitějších součástí celého hnutí.

Jaké jsou tvé plány nyní?

I přesto, že mé nelegální vyhoštění přišlo zčista jasna a je docela těžké se s tím z osobního hlediska vyrovnat, tak toho chci využít a veřejně mluvit o mé zkušenosti s Palestinou, o mé zkušenosti s nenásilným hnutím odporu proti okupaci, chci podporovat kampaně, které tady probíhají

OTÁZKY KLDLA JANA RIDVANOVÁ

Státní kapitalismus v Rusku:

Akumulace kapitálu na jedné straně a chudoby na straně druhé

Přetiskujeme další kapitulu z analýzy minulého režimu, kterou vypracoval Tony Cliff ve své knize Státní kapitalismus v Rusku.

Jak ukazuje tabulka č. 1, až do roku 1928, bez ohledu na rostoucí byrokratizaci, nezpůsobovala pomalá akumulace bohatství ve státní ekonomice růst chudoby.

Proto i podle výpočtů profesora Prokopoviče, ex-ministra Kerenského vlády, kterého nikdo nemůže podezírat z jakékoli předpojatosti vůči bolševikům, byly reálné mzdy ruských dělníků v letech 1928-29 o 15,6 procenta vyšší než před válkou. Pracovní doba se přitom za stejnou dobu snížila o 22,3 procent. Pokud vezmeme v úvahu také výrazné zkvalitnění sociálních služeb, bude růst životní úrovně ještě výraznější. Další skutečnosti, která vyplývá z této tabulky, je, že posledních několik let před uvedením pětiletého plánu, přestaly reálné mzdy, rovnoměrně s tím jak sílila byrokracie, téměř úplně růst a míra růstu začla zaostávat za mírou akumulace.

Situace se radikálně změ-

TAB.1: Velkopřemyslový kapitál

Rok	Miliony rublů Ceny 1926/27	Index 100 = 1927	Rok	Reálné mzdy
1921	7,930	100	1913	100
1922	7,935	100,1	1922/3	47,3
1923	7,969	100,5	1923/4	69,1
1924	8,016	101,1	1924/5	85,1
1925	8,105	102,2	1925/6	96,7
1927	9,151	115,4	1926/7	108,4
1928	9,841	124,1	1927/28	111,1
			1928/9	115,6

nila s nástupem plánu. Od této chvíle poskočila akumulace výrazně dopředu, zatímco životní úroveň mas, nejen že

zaostávala za akumulací, ale dokonce se ve srovnání s rokem 1928 absolutně snížila. Tabulka č.2 uvádí údaje o rychlosti akumulace.

I s ohledem na pokles hodnoty rublu v těchto letech, je z pohledu na tuto tabulku zřejmé, že došlo k obrovské akumulaci kapitálu. Roku 1928 činila hodnota fixního kapitálu ruského průmyslu 10,3 mld. rublů (měřeno v cenách z roku 1933). Do roku 1932 vzrostla na 22,6 mld. rublů a v roce 1937 až na 59,9 mld. rublů.

Od roku 1928 zastavily ruské orgány vydávání seznamů reálných mezd a životních nákladů a od roku 1931 seznamy velkoobchodních a maloobchodních cen. Je proto velmi obtížné vypočítat změny úrovně reálných mezd. Všechny dostupné evidence však ukazují, že od nástupu pětiletého plánu velikost mezd nijak nevzrostla. Tak například, měřeno spotřebou

TAB.2: Kapitálové investice (v miliardách rublů)

	Celkem	Do průmyslu
1923/4-1927/8	26,5	4,4
1928/9-1932	52,5	24,8
1933-37	114,7	58,6
1938-1942 (Plán)	192	111,9
1946-1950 (Plán)	250,3	

potravin se kupní síla průměrné mzdy vyvíjela jak ukazuje tabulka č.3.

Tento vývoj kupní síly mezd, vyjádřený v potravinách, potvrzují také statistické údaje o spotřebě jednotlivých potravin, vztaženo na hlavu populace (tab. č.4).

Porovnáme-li spotřebu, řekněme masa, v SSSR v roce 1937 se spotřebou v Německu a ve Francii během posledního desetiletí devatenáctého století, zjistíme, jak strašlivý je pokles úrovně spotřeby potravin v SSSR. V roce 1898 se roční spotřeba masa v Berlíně pohybovala mezi 130 a 150 librami (61 a 68 kg) na hlavu. Ve Vratislavi v letech 1880-89 to bylo průměrně 86 liber (39 kg) na hlavu. Ve Francii roku 1852 jsou čísla takováto: v Paříži byla spotřeba 79,31 kg, v ostatních městech 58,87 kg, na venkově 21,89 kg, a spotřeba celé Francie na jednoho obyvatele 33,05 kg.

Co se týče spotřeby některých průmyslových výrobků, budeme nyní pracovat s informacemi pocházejícími ze sovětských zdrojů.

Jasny, která své výpočty opírala o oficiální údaje, týkající se produkce bavlněného zboží a obuvi, a o tvrzení Voznessenského o tom, jaká část produkce byla určena pro armádu, pracovní oděvy, a tak dále, dospěla k následujícímu závěru:

"Množství bavlněného zboží určeného

pro soukromou spotřebu se snížil z 15,2 m na obyvatele v roce 1927-28, na méně než 10 metrů, v roce 1940." Ačkoli počet vyrobených bot na osobu vzrostl z 0,40 párů v roce 1927-28 na 0,83 párů v roce 1940, nastalo v tomto období

"velké zhoršení kvality obuvi z důvodu nedostatku kůže". Spotřeba vlněného zboží na obyvatele, odečteme-li od ní část určenou pro armádu, pracovní oděvy, atd., byla v roce 1929 - 0,66 metru,

TAB.3: Potravinový koš za měsíční mzdu

Rok	Hodnota	Index
1913	37,	100
1928	5,6	151,4
1932	4,8	129,7
1935	1,9	51,4
1937	2,4	64,9
1940	2	54,1

kdežto roku 1937 jen 0,65 m; co se týče cukru (surového), činila jeho spotřeba v roce 1929 - 14,7 kg a v roce 1937 8,5 kg v r.

hem druhého pětiletého plánu došlo k takovému zvýšení produkce potravinářského průmyslu, lehkého průmyslu a zemědělství, aby bylo zajiš-

TAB. 4: Roční spotřeba mléka a masa na jednoho obyvatele (v kilogramech)

Rok	Mléko celkem	Venkov	Město	Maso celkem	Venkov	Město
1927-8	189	183	218	27,5	22,6	29,1
1932	105	111	85	13,5	10,3	21,8
1937	132	126	144	14	8,5	25,5

Jak nízká tato čísla jsou můžeme vidět, srovnáme-li je s hodnotami v ostatních zemích: Např. v Británii, v roce 1937 to bylo 60 čtverečních

těno zvýšení úrovně spotřeby nejméně 2-3 krát ... Přibližné výpočty úrovně spotřeby v roce 1937 nám dovoluje tvrdit, že v tomto roce bude Sovět-

TAB.5: Bydlení

	Cíl (m ²)	Splněno (m ²)	Splněno (v %)
První pětiletka	53	22,6	42,6
Druhá pětiletka	61,4	26,8	43,9

metrů bavlněného zboží, 7,4 metrů vlněného zboží a 2,2 párů kožené obuvi na jednoho obyvatele. Ve světle těchto faktů by si člověk mohl

ský svaz, pokud jde o úroveň spotřeby, nejvyspělejší zemí na světě."

Ale nejextrémnější projev podřízení životní úrovně

bulka č.5.

Třetí pětiletý plán byl přerušena válkou, a tak je těžké odhadnout, do jaké míry byly cíle bydlení realizovány.

Počet městského obyvatelstva v tuto dobu velmi rychle rostl. Neschopnost splnit cíle bytové výstavby nevyhnutelně vedla k tomu, že se zmenšil prostor pro bydlení na osobu ve srovnání s již tak malou úrovní v roce 1928 (tab. č.6).

V době zaznamenané touto tabulkou byla obytná plocha na osobu mnohem menší, než bylo oficiálně stanovené hygienické minimum z roku 1947. To znamená 8,25 čtverečních metrů.

Obytná plocha na osobu v roce 1949 v některých jiných zemích byla: Dánsko - 21 metrů čtverečních, Irsko - 17, Švédsko - 23, Belgie - 15, Francie - 23, Řecko (odhad) - 16, Itálie - 12.

Určitou představu o životním prostoru se čtyřmi metry čtverečními získáme, když uvažujeme, že minimální sazby na bydlení u nových budov v Británii jsou od 550 do 950 čtverečních stop, neboli 51-88 metrů čtverečních.

Pokles průměrné obytné plochy na osobu je výraznější v Moskvě, v Leningradě a v nově zřízených průmyslových centrech, než jinde.

Článek v Sovětském tisku, vychvalující sovětské bytové poměry, říká o Moskvě: "Idea pokroku Sovětského svazu v oblasti bydlení je vidět například v Moskvě, která se stala modelem rozvoje moderního města pro všechna ostatní hlavní města na světě. Od příchodu sovětské moci

bylo v Moskvě vybudováno 6 milionů čtverečních metrů obytných prostorů - zhruba polovina toho, co zde bylo postaveno za celou její předchozí existenci před revolucí. Rozsah výstavby Moskvy se

TAB.6

Rok	Městské obyvatelstvo (miliony)	Obytný prostor	
		Celkem (miliony m ²)	Na obyvatele miliony m ²)
1923	18,9	118,4	6,2
1927-8	26,3	160,2	6,1
1932	39,7	185,1	4,66
1937	50,2	211,9	4,5
1939	55,9	225	4

myslet, že Kujbyšev - poslední předseda Gosplanu, měl dobrý smysl pro humor, když na 17. sjezdu strany (leden 1932) prohlásil:

"Myslíme si, že je naprosto nezbytné zajistit, aby bě-

dělníků potřebám akumulace kapitálu, je patrná z podmínek bydlení ruského lidu.

Vládní a družstevní plány bytové výstavby nebyly během pětiletých plánů nikdy realizovány - jak ukazuje ta-

přítom každoročně zvyšuje." Co je zde však absolutně ignorováno je nárůst počtu obyvatel Moskvy. Ten totiž vzrůstal ještě daleko větší měrou než bytové příležitosti. V roce 1912 zde žilo 1 600 000 obyvatel a bylo zde 11 900 000 čtverečních metrů obytných prostor - v průměru 7,4 metrů čtverečních na osobu. V roce 1939 zde žilo 4 137 000 obyvatel a bylo zde 17 400 000 metrů čtverečních obytných prostor. V průměru jen 4,2 metrů čtverečních na osobu a v roce 1950 se počet obyvatel zvýšil na 5 100 000, zatímco prostor k bydlení pouze na 18 600 000 čtverečních metrů - v průměru pouhých 3,65 metrů čtverečních na osobu.

Domy postavené v rámci pětiletých plánů byly nejprimitivnější. Například 32 % ze všech městských domů postavených v roce 1935 nemělo vodovod, 39 % domů nemá zavedenou kanalizaci, 92,7 % nemá zabudován přívod plynu, a 54,7 % domů nemá žádné ústřední topení. I z nejnovějších domů v RSFR, kontrolovaných městskými sověty (které zahrnovaly i většínu nejlepších residentních budov), mělo jen 60,5 % z nich zásobování vodou, 43,7 % mělo zavedenou kanalizaci, 17,5 % mělo ústřední topení, 93,8 % elektrické osvětlení, 11,7 % mělo vanu. Celým městům chází i to nejzákladnější vybavení. Šokující může

být zjištění, že čtvrtý pětiletý plán se teprve chystá zavést kanalizaci ve třinácti městech, mezi nimiž jsou i města jako Archangelsk (s počtem obyvatel 281 091 v roce 1939), Tomsk (s počtem obyvatel 141 215 v téže roce), Irkutsk (s 243 380), Cherson (s 97 186). [115] Z 2 354 měst a dělnických osad pouze 460 mělo svůj rozvod vody, 140 mělo svou kanalizaci a 6 z nich rozvod zemního plynu.

Oficiální prohlášení však zní takto: "Tempo a rozsah bytové výstavby v Sovětském svazu nemá obdoby nikde jinde na světě." Nebo, jak uvedl jeden člověk o patnáct let později, "podmínky bydlení dělníků v Sovětském svazu,

jsou nesrovnatelně lepší než v kterémkoliv kapitalistickém státě."

Tvrzení, že bytová výstavba v Rusku předstihla všechny ostatní země je dosti směšná - jak ukazují následující čísla. Za šestnáct let od 1923 do 1939 vzrostla v ruských městech zastavěná plocha o pouhých 106,6 milionu metrů čtverečních, zatímco v Anglii a Walesu vzrostla zastavěná plocha za pouhé čtyři roky 1925-1928 minimálně o 70 milionů čtverečních metrů.

Je nutné podávat ještě další důkaz toho, že hromadění bohatství na jedné straně znamená akumulaci chudoby na straně druhé?

PŘEKLAD VÍTA LAMAČ

Základy marxistické ekonomie:

Ekonomie blázince VI

Další část překladu knihy "Ekonomie blázince". Její nedávno zesnulý autor Chris Harman absolvoval London School of Economics a byl dlouhodobým aktivistou Socialistické dělnické strany v Británii. Knihu vydal již v roce 1995 jako úvod do Marxovy ekonomie. Knížka je mj. i dokladem toho, že současnou světovou krizi předvídali marxisté již dávno.

Přejeme příjemnou četbu a zároveň prosíme pozorné čtenáře o to, aby nám případné chyby v překladu textu hlásili do redakce.

Ve skutečnosti se v dnešní době tyto řeči o kratší pracovní době na oplátku za zvýšenou intenzitu práce zřídka kdy uvádí do praxe. V Japonsku se udržovala roční pracovní doba na 2 100 hodinách po více než deset let, přičemž jeden pracující muž z šesti pracuje více než 3 100 hodin. Manažeři v Británii stále preferují nutit stávající pracovníky do delší pracovní doby spíše než přijímat nové pracovníky, takže průměrný manuální dělník pracuje v průměru devět hodin přesčasů týdně, zatímco šéfové v odvětvích jako jsou vysoké školy, se snaží maximálně, aby pro zaměstnance prosadili delší pracovní týden a kratší dovolené. Zaměstnavatelé v Německu, poražení v jejich pokusu potopit dohodu o 35 hodinovém týdnu, se nyní všelijak snaží o zakotvení nedělní práce v zákoně. Reiner Hoffmann z Evropského odborářského institutu řekl Financial Times, že "hlavním předmětem zájmu evropských zaměstnavatelů je snížení jednotkových

mzdových nákladů na minimum v zájmu konkurenceschopnosti." To znamená, že se snaží přinutit pracovníky přijmout "flexibilnější" rozvržení pracovní doby, s větším podílem práce na směny, více práce o víkendech a přijetí systému "ročního počtu odpracovaných hodin", který nutí zaměstnance pracovat delší pracovní týden než obvykle, kdykoli se to hodí zaměstnavateli.

Existuje jednoduchý důvod, proč trend je dnes znovu k prodloužení spíše než snížení pracovní doby. Marx v Kapitálu poukázal na to, že existují meze toho, do jaké míry zvýšení intenzity práce dokáže vyrovnat tlak na míru zisku.

Připomeňme, že tyto tlaky vznikají, protože celková výše zaměstnané pracovní síly v celém systému se nezvyšuje tak rychle jako investice - ba že může dokonce začít klesat v absolutních hodnotách. Ale ať už jsou nuceni pracovat sebevíce, malá skupina pracujících nemůže produkovat

tolik nadhodnoty jako velká skupina.

Ukazuje to jednoduchý příklad. Předpokládejme, že existuje jeden milión pracovníků, z nichž každý pracuje osm hodin denně, přičemž čtyři hodiny z nich jsou dostatečné pro splacení zaměstnavatele za náklady na jejich mzdy. Kapitalistická třída od nich dostane ekvivalent čtyř milionů hodin nadhodnoty za den.

Co se stane v případě, že pracovní síla je snížena na 100 tisíc v důsledku nových technologií, které zvyšují produktivitu na desetinásobek?

Pracující mohou nyní pokrýt náklady na své mzdy za desetiny čtyř hodin - to jest za 24 minut. Zaměstnavatelé nyní získají neuvěřitelných 7 hodin a 36 minut nadhodnoty z každého pracujícího. Ale celková nadhodnota z pracovní síly jako celku se nezvyšuje. Naopak klesá ze 4 x 1 milion = 4 milionů hodin na 100 tisíc x 7 hod. 36min = 760 tisíc hodin. A i kdyby se na pracující tlačilo tolik, že by pracovali dvakrát tak tvrdě, tak by se vý-

še práce poskytující nadhodnotu zvýšila pouze o dalších 12 minut za pracujícího - nebo pouhých 12 minut x 100 tisíc = 20 tisíc hodiny dohromady.

A tak kapitalisté nakonec zjistí, že jejich schopnost vyrovnat pokles míry zisku tím, že zvyšují produktivitu jejich zaměstnanců, je omezená. A když se to stane, budou nesmírně v pokušení pokusit se prodloužit pracovní dobu. Vždyť v našem příkladu každá další hodina, kterou by pracující museli bezplatně pracovat navíc, zvyšuje o 100 tisíc hodin čistou pracovní dobu na nadhodnotu - až pětkrát tolik jako nutit je pracovat dvakrát tvrději.

V praxi jsou kapitalisté samozřejmě málokdy schopni nutit pracující pracovat delší dobu, aniž by jim dali něco na oplátku. Obvykle se platí vyšší mzda za přesčasy. Ale často ji považují za dobrou koupí, protože mnoho pracujících se bude chybně smířit s nízkými hodinovými sazbami, pokud jen dostanou dost přesčasů, aby mohli vyžít.

(c) "Zbídačení"

Třetím způsobem pro kapitalisty, aby se pokusili zvýšit svou úroveň mzdy, je syrové zkrácení mzdy nebo, jak tomu řekl Marx, "absolutní zbídačení pracujících". Na základě této Marxovy formulace vzniklo mnoho neaplných útoků na jeho ekonomickou analýzu, protože údajně tvrdil, že pracující mohou v kapitalismu jen chudnout. To je například důvod, který udává William Keegan, ekonomické sloupkař novin Observer, pro zamítnutí Marxových myšlenek v jeho knize "Strašidlo kapitalismu".

Marx ale netvrdí, že mzdy v kapitalismu vždy klesají. Žil v Anglii ve třetí čtvrtině 19. století, kde viděl, že tomu tak rozhodně není. A on výslovně odmítl "železný zákon mzdy" německého socialistického vůdce Lassalla, který tvrdil, že mzdy nikdy nemohou stoupat. Místo toho Marx argumentoval, že kapitalisté se budou snažit čelit tlaku na snižování míry zisku snižováním podílu výroby, který slouží na živobytí pracujících. Když se celková produkce zvedla, bylo to naprosto v souladu s omezeným zvyšováním životní úrovně pracujících. Mohlo probíhat "relativní zbídačení", během kterého podíl pracujících z výroby klesal, aniž by sami pracující na tom byli stále hůře.

V praxi se kapitalisté často snaží získat od pracujících zvýšení produktivity výměnou za omezené zvýšení mezd. Takže pracující v hlavních evropských zemích získali v 70ých a 80ých letech malá zlepšení své životní úrovně i v období krizí. Ale platili za tato zlepšení zvýšením směnové práce, zvýšenou únavou a zvýšeným stresem.

Tak například v r. 1978 v průzkumu 26letých mužů v Británii 38 z nich procent uvedlo, že se cítili při práci pod silným nervovým napětím; průzkum z r. 1982 ukázal, že 19 procent mužů a 23 procent žen odvádějících málo kvalifikovanou či nekvalifikovanou práci "pociťovalo emocionální napětí"; výzkum z r. 1980 zjistil, že pracující na místech, kde stroje udávaly tempo práce, "udržovali vysokou úroveň adrenalinu i mimo pracovní dobu... Dělníci si stěžovali na neschopnost uvolnit se a odpočinout po celodenní práci. Kromě toho se

označili za příliš unavené na interakce s partnerem a dětmi po celodenní práci".

Tento obraz se evidentně stále zhoršuje. Průzkumy švédských odborů ukazují, že podíl pracujících, kteří cítili, že jejich práce nosí s sebou "vysoký stupeň stresu nebo duševní námahy", vzrostl z 9 procent v r. 1970 na 15 procent v r. 1980, zatímco počet lidí stěžujících se na stres "do určité míry" rostl z 22 procent na 37 procent, přičemž většina z toho vinila "zvýšené tempo práce". Švédský institut pro sociální výzkum zjistil "neustálý nárůst podílu obyvatel se stresujícími pracovními podmínkami". Japonské průzkumy ukázaly, že namísto snížení zatížení "vede rostoucí používání robotů a dalších mikroelektronických technologií k více přesčasů, kratší dovolené a většímu psychickému stresu v továrnách a závodech". A v Británii ukazuje nedávný průzkum manažerů od psychologa Davida Lewise, že "kancelářští pracující jsou pod příliším stresem a jejich pracovní týden se posouvá směrem k japonskému modelu s 12ti hodinami denně a večery plnými práce"... "kancelářský personál pracuje tvrději než kdy předtím, přestávky na oběd se snížily na 20 minut".

Může se dosáhnout bodu, kdy kapitalistům už nestačí zvyšování zisků pouhým stlačením podílu pracujících na výrobě a začnou se snažit o absolutní snižování mezd. To se děje v USA za posledních 20 let. Průměrné mzdy klesly, neboť zaměstnavatelé si vynutili od odborů "ústupky" včetně zkrácení mezd a sledovali strategii "závodů na útěku", při které přesouvají továrny z oblastí se silnými odbory do regionů se slabými odbory, přičemž snižují mzdy až o polovinu.

Nyní probíhají pokusy o stejnou strategii v Británii, při které přechod na "subdodavatele" slouží k tlaku na zaměstnance přijmout nižší mzdy v oblastech, jako jsou úklid, stravování, úseky státní správy a tak dále. Pokud tyto metody přestávají fungovat, firmy hrozí přesunem výroby do zahraničí, do zemí, kde jsou pracující méně dobře organizovaní a mzdy jsou nižší.

Tendence ke zvýšení "ab-

solutní nadhodnoty", "relativní nadhodnoty" a "zbídačení" nejsou "zákony kapitalistického hospodářství", pokud se tím míní, že jde o nevyhnutelné trendy, kterým nelze odolat. Jsou to spíše metody, kterých kapitalisté používají, když se míra zisku dostala pod tlak. Ale jsou to také metody, které nevyhnutelně vyvolají odpor pracujících, což vede ke zvýraznění rozporů ve společnosti a k větší pravděpodobnosti rozsáhlého třídního boje.

Nikdy dost hnusný

Aby zabránili poklesu svého zisku a ochránili se před krizí, snaží se kapitalisté zvýšit míru vykořisťování.

Jedna ze zásad monetaristické verze neoklasické ekonomie stanoví, že pokud jsou v tomto směru úspěšní, mohou krizím zabránit. Dostatečným snížením mezd se údajně dosáhne bodu, ve kterém „marginální náklady výroby“ klesnou pod ceny, obnoví se ziskovost, kapitalisté začnou znovu investovat a trh zboží poroste, dokud nenastane plná zaměstnanost. Klíč k řešení krizí je tak prý ve zlovení „odborového monopolu“ nad prací, který zabraňuje stlačení mezd.

Celé dějiny kapitalismu však ukazují, že zvyšování míry vykořisťování krize neodvrátí. Nastaly jak v zemích, kde jsou odbory velice slabé či vůbec neexistují, tak i v zemích, kde jsou naopak velice silné. V raných 30. letech slabost britských a amerických odborů – a jejich faktická neexistence ve fašistické Itálii – k zastavení náhlé krize nijak nepomohla. V 80. a 90. letech nezabránilo oslabení odborů v Británii a USA za Thatcherové a Reagana recesi mnohem hlubší, než byla ve 40., 50. a 60. letech, kdy byly odbory daleko silnější. Jedním z významných přínosů keynesiánských ekonomů ve 30. a 40. letech byl proto poznatek, že srážení mezd může krize spíše prohloubit, než ukončit.

S nástupem krize roste nezaměstnanost, protože firmy nemohou prodat vyrobené zboží. Srážení mezd zmenšuje celkový trh spotřebního zboží a tudíž lze prodávat méně zboží. Bezprostřední efekt při krácení mezd – či při zvýšení produktivity bez zvýšení

mezd – je tedy širší mezera mezi vyrobeným a tím, co si lze koupit. To znamená prohloubení krize.

To by se samozřejmě nestalo, pokud investice automaticky stoupnou na kompenzaci jakéhokoli poklesu ve spotřebě způsobeného krácením mezd. Poptávka po nových továrních halách a strojích může nahradit poptávku po spotřebním zboží. Mechanismus, který by zajistil, že pokles ve spotřebě se automaticky vyrovná vzrůstem investic, ovšem neexistuje. Navíc, pokud podniky očekávají pokles spotřeby, spíše se obávají zúžení trhu pro své zboží a sníží své investice, aby se vyhnuly zavírání továren, které by případně vyrobily více než by bylo možné prodat.

Ortodoxní neoklasičtí ekonomové na drtivou kritiku keynesiánců nikdy nebyli schopni odpovědět. Vše co s ní kdy dokázali udělat, bylo tvrzení, že pokud se krize nevyřeší sama, je to kvůli nedostatečnému krácení mezd způsobeným odporem odborů.

Slabinu však měli i keynesiánci – slabinu, která se objevuje i u některých marxistů ovlivněných keynesiánstvím, jako jsou Američané Paul Baran a Paul Sweezy. Nedokázali vysvětlit, proč by investice měly zůstat tak nízké, aby vedly k prohloubení krizí a k snižování boomu. Důvodem je, že keynesiáni uznávají mnohé z ortodoxní „neoklasické“ ekonomie, a tak nemohou vidět, že je to svázáno s dlouhodobým tlakem srážejícím zisky, který nemůže být zastaven krácením mezd. Sám Keynes mluvil o poklesu v oblasti, kterou nazýval „marginální efektivita kapitálu“, a očekával jeho pokračování i v budoucnu. Většina následovníků opustila tento postřeh a bazírovala na těch částech jeho díla, která krize dávala za vinu psychologickému stavu podnikatele spíše než tendenci vlastního kapitalistického systému. Pokud se podniky pustí do investic, je to prý kvůli „přirozené bujnosti“ – samovolnému nutkání pro aktivitu spíše než pasivitě. Pokud je však tato přirozená aktivita potlačena a spontánní optimismus ustupuje ... podnik bude „chřadnout až zajde docela“, takže „krize a deprese se bude zotřovát“.

Keynesiánci tudíž tvrdí, že tendence k propadům může být zastavena limitovanou intervencí vlády do hospodářství, ve snaze vytvořit pozitivní očekávání budoucích vyhlídek mezi podnikateli. Během propadu, tvrdí, by vláda měla vydávat peníze a odrazovat od krácení mezd. Touto cestou by se vytvořil trh pro zboží umožňující firmám rozšiřovat svou produkci a povzbudit investice vytvořením zdání, že trhy budou nadále růst. Zvýšené bohatství, vytvořené když se hospodářství vzpamatovává z propadu, by mělo, jak dále tvrdí, umožnit nárůst jak mezd pracujících, tak zisků.

Keynesiánské myšlenky vlády hlavnímu proudu ekonomického myšlení celé čtvrt století po velké krizi ve 30. letech, svíží v polovině 70. let však svůj vliv ztratily. Vysoký stupeň vládní intervence ve všech vedoucích ekonomikách krizi zastavit nedokázal a zdálo se, že jediným výsledkem bylo navrstvení vysoké hladiny inflace nad rostoucí nezaměstnaností. Takřka všechny vlády a podnikatelé se vrátili ke staré ortodoxii, která tvrdila, že odpověď na krizi leží v kombinaci protidobrářských zákonů a rostoucí

nezaměstnanosti, která bude držet mzdy dole.

Ekonomové ovlivnění keynesiánstvím jako Galbright z USA a William Keagan, Will Hutton a Paul Ormerod z Británie, byli schopni prorazit s znovuzrozenou starou ortodoxií, ale přesto nemohli ukázat jakoukoli správnou cestu k ukončení vzrůstající prudkosti krizí. Jejich vlastní lék v nízkém investování spočíval v tlaku na Británii a Ameriku, aby kopírovaly metody německého a japonského hospodářství – přestože tyto ekonomiky prošly několika vlastními krizemi. A chtěli stejné zadržování mezd jako monetaristé, až na to, že žádali vládní mzdovou politiku, než že by jednoduše ponechali trh, aby dělníky ožebračil sám.

V jedné věci se ale Keynes nemýlil. Udržování nízké spotřeby zvedá pravděpodobně význam jakékoli krize. To znamená, že je tu rostoucí disproporce mezi možnou produktivitou ekonomiky a spotřební hladinou populace. Investice musí vyplnit dokonce ještě větší propast, má-li být všechno vyrobené zboží prodáno. Pravděpodobnost vzniku situace, ve které se nemůže nic prodat, ve které

je růst „nadvýroby“ větší, tak narůstá.

Pokud míra zisku není dostatečně vysoká, aby takové investice přinesla, nastává hluboká krize. Kapitalisté se tak ocitají v situaci Hlavy 22. Pokud zvýší vykořisťování v zájmu zvýšení zisků, propast, kterou je nutno vyplnit, neustále roste. Pokud sníží vykořisťování v zájmu expandování trhu spotřebního zboží, míra zisku klesá a investice nejsou dostatečně vysoké na zastavení krize, která tak jako tak propuká

Toto dilema vzniká, protože akumulace dostoupila takového stupně, že nastává obrovský kontrast mezi stupněm produkce a množstvím pracovních sil. Výsledkem je, že pracovní síly nejsou s to vytvořit dostatečný zisk, aby srovnaly potřebnou hladinu investic, což vede kapitalisty k zastavení investic a k tomu, že firmy nejsou s to prodat vše, co vyrobí.

V rozumné společnosti by takové dilema neexistovalo. V ní je potřeba vyrobeného zboží, pokud je prioritou společnosti blahobyt mas. Avšak motivem současného systému není lidský blahobyt. Ti, co ovládají kapitál, se chovají tak, aby co nejvíce vydělali,

aby rozšířili své držení kapitálu. Právě proto se ohromný sektor produkujícího kapitalistického aparátu zpomaluje.

Zhoršování krizí není důsledkem lidských chyb nebo přírodních katastrof. Spíše je to chyba zabudovaná v systému, ve kterém je uspokojování lidských potřeb skrze produktivní práci podřízeno honbě kapitalisty za akumulací stále většího bohatství. Krize ukazují, Marxovými slovy, že „kapitalistický výrobní způsob naráží ve svém rozvoji výrobních sil na překážku, která nemá co dočinění s bohatstvím jako takovým“ a že „skutečnou hranici kapitalistické výroby je sám kapitál.“

To je důvod, proč krize způsobují takové rozpaky prokapitalistickým ekonomům jakéhokoli druhu. Dokonce i ti ekonomové a politici, kteří chtějí systém reformovat, berou jeho základní rysy za dané a proto končí s pohledem na rostoucí nezaměstnanost, prohlubující se bídu, „konec celoživotních zaměstnání“, rostoucí nejistotu a ještě větší tlak na usilovnější práci jako na přírodní jevy podobné zemětřesením či bouřkám, kterým nemůžeme zabránit a s nimiž se musíme naučit žít.

Překlad Thomas Franke

Recenze:

Světosystémové teorie: širší pohled, aplikace,

Kniha sociologa a historika Stanislava Holubce (nar. 1978) je zřejmě první rozsáhlejší prací českého autora věnovanou světosystémovým teoriím. V češtině zatím v tomto oboru vyšly jen tři překlady knih Immanuela Wallersteina, asi nejznámějšího a nejvýraznějšího z představitelů světosystémového přístupu. Také Holubec věnuje Wallersteinovi ve své knize mnoho prostoru, jeho záběr je však podstatně širší. Klade si tři náročné cíle: (a) zevrubně seznámit čtenáře s pracemi z okruhu světosystémových teorií, (b) ukázat jejich aplikace na vývoj a postavení jednotlivých světadílů a také českých zemí

(c) seznámit čtenáře s kritikou těchto teorií, rozebrat jejich vztah k marxismu jako k jejich patrně hlavnímu inspiračnímu zdroji a ukázat současné směřování těchto teorií (str. 15).

V čem spočívá přitažlivost tohoto přístupu?

Světosystémové teorie sahají svými intelektuálními kořeny do první poloviny dvacátého století a v ucelené podobě byly formulovány v sedmdesátých letech. Získaly rychle popularitu, protože – jak ukazuje Holubec – Wallerstein spolu s dalšími autory nastolil mnohé otázky, které si sociální vědy dosud nekladly.

Dosud opuštěn národní stát jako byl téměř výlučně základní jednotka sociální analýzy ve prospěch větších celků propojených ekonomickými o mocenskými vazbami. (Národní stát však jako kategorie zcela opuštěn nebyl). Historická sociologie kapitalismu byla obohacena o nové pojmy. Kromě jiného pojetí role státu se tyto pojmy týkají např. úlohy prostoru, významu mezinárodního obchodu (v protikladu ke klasickému důrazu marxismu na sféru výroby) a významu dlouhodobých dějů ve smyslu Braudelova *longue durée*. Kapitalismus tak přestal být plodem průmyslové revoluce zrozeným na přelomu 18.

a 19. století, ale výsledkem podstatně delšího procesu s počátky v „dlouhém šestnáctém století“. Ačkoliv bylo Wallersteinovo dílo původně zamýšleno jako hospodářské dějiny raného novověku, brzy se stalo inspirací i pro další sociální vědy, v první řadě pro sociologii, historiografii a ekonomii, ale také pro politickou vědu, teorii mezinárodních vztahů a sociální geografii. Světosystémový přístup přišel s originální teorií globalizace dlouho předtím, než se toto slovo začalo v nejrůznějších diskurzích skloňovat ve všech pádech.

Po nástupu neoliberalismu a postmodernismu a také

v souvislosti s úpadkem sovětského bloku se na konci 80. let zdálo, že se svetosystémový přístup odebere do ústraní. Od konce 90. let ale zažívá renesanci. Souvisí to s vyčerpáním neoliberalismu a postmodernismu a s celosvětovým zesilováním krizových tendencí. Nikoli náhodou mají zmíněné teorie značný ohlas např. v Latinské Americe, v některých asijských zemích a vůbec na světovém Jihu. Staly se také jednou z intelektuálních inspirací Světového sociálního fóra (známého také jako hnutí Porto Alegre

Souhrnně charakterizovat svetosystémové teorie není snadné

„Svetosystémový přístup není rigidním učením, ale dynamickým a širokým polem mnoha často i protikladných koncepcí, takže se spíše dá hovořit o paradigmatu či přístupu z hlediska světového systému než o teorii,“ cituje Holubec v závěru své knihy T.R. Shannona (str. 189). Z pokusů o jeho celkovou charakteristiku uvádí Holubec sedm bodů S.K. Sandersona (str. 188):

1. Moderní svět je především kapitalistickým světem a hlavním (ne jediným) zdrojem sociální evoluce je v něm princip akumulace kapitálu.

2. Kapitalistický svět vytvořil extrémně nerovné poměry mezi společnostmi. Důležitou úlohu přitom sehrála jejich startovní pozice.

3. Postavení společnosti v systému má značnou trvalost. Dochází sice ke vzetupům, ale obvykle jen v určitých hranicích.

4. Ačkoliv se rozdíly v národním důchodu mezi rozvinutými a méně rozvinutými zeměmi prohlubují, ve většině nerozvinutých zemí došlo k hospodářskému rozvoji.

5. Většina nerozvinutých zemí ale nikdy nedosáhne úrovně rozvinutých zemí, naopak s nimi může jen ztrácet krok. Svět se rozvíjí nerovnoměrně.

6. Vztahy mezi rozvinutými a nerozvinutými zeměmi jsou nadále charakterizovány vysokým stupněm ekonomického vykořisťování.

7. Wallersteinova teze: dlouhodobé trendy vedou k tomu, že systém naráží na určité limity, dostává se do ne-

rovnovážného stavu a začne „bifurkovat“. Každý systém v sobě nese svůj zánik, který může vést ke stavu všeobecného chaosu nebo naopak ke konstituování nového systému.

K tomu Holubec dodává, že svetosystémy nebo celky jim podobné existovaly i v předmoderním světě a že lze svetosystémové kategorie vztáhnout také na menší celky dávnější i velmi dávné minulosti (Středomoří, Mezopotámie, kultury Střední Ameriky) a dokonce i na celky velmi malé.

To vše naznačuje, že zevrubné seznámení s

pracemi z okruhu svetosystémových teorií, které si autor klade jako jeden z cílů na začátku knihy, není snadným úkolem. Holubec používá při jeho naplňování dva osvědčené a navzájem se doplňující postupy. Je to jednak genetický výklad, při němž se sleduje vývoj některých základních teoretických konceptů (svetosystém, jádro, periferie, semiperiferie, mechanismy závislosti atd.) od výchozích formulací Wallersteinových přes jejich rozvinutí do šířky (spolu s určitými, nikoli ale zásadními modifikacemi a kritikou) v pracích Christophera Chase-Dunna až po jejich zásadnější kritiku a podstatné modifikace v díle André Gundera Franka. Těmto třem autorům věnuje kniha největší pozornost. Druhou výkladovou linií lze charakterizovat jako problémovou nebo aplikační. Ze svetosystémového hlediska se tak probírá situace Latinské Ameriky, Asie a v ní zejména Číny, Afriky. Holubcova kniha nabízí čtenáři úctyhodný objem informací, stručně shrnutých analýz i dílčích postřehů. V tom je její nesporná cena.

Informační bohatství se sebou ale také nese určitá úskalí, na která autor ve svém výkladu naráží. Delší i kratší texty věnované aplikacím nejsou soustředěny v jednom

oddílu. V podobě kratších nebo delších exkurzů prolínají také genetickým výkladem. Ve snaze vykreslit celkový obraz co nejpodrobněji vsouvá Holubec do textu také množství kratších odboček s doplňujícími stanovisky jiných autorů nebo jejich kritickými výhradami. Kniha tak ztrácí na přehlednosti.

Možné alternativní výklady

Každý pokus o popis tak rozsáhlé problematiky nastoluje otázku hlavních postav, nevýznačnějších autorů, o něž se bude opírat výklad. Holubcova deklarovaná volba

(vedle Wallersteina

je to Christopher Chase-Dunn a André Gunder Frank) je jednou z možností. Mám ale dojem, že ale Frank přes svůj nesporný význam do genetické explanační linie Wallerstein – Chase-Dunn příliš nezapadá. Spíš se v ní – jaksi pokradmu – uplatňuje německý historik

Hans-Heinrich Nolte, na něhož se Holubec několikrát odvolává. Jedním z Nolteho témat je postavení střední a východní Evropy ve svetosystému – motiv, který najdeme už v základech Wallersteinovy koncepce a který Nolte, příslušník druhé generace teoretiků svetosystému, dále rozvíjí. Těm, kdo mají hlubší zájem o svetosystémové teorie, lze jako doplněk Holubcovy knihy a alternativní pohled z trochu jiné perspektivy doporučit kratší text Rémyho Herrery, který se snaží charakterizovat svetosystémovou školu prostřednictvím „velké čtyřky“ jejích zakladatelů, Samira Amína, Arrighiho, André Gundera Franka a Immanuela Wallersteina. O zmíněných vědcích píše: „Zdá se, že nemá smysl snažit se extrahovat z jejich prací jednotný postoj, natolik rozsáhlé jsou jejich oblasti výzkumu a různé jejich inspirační zdroje... nicméně se jejich vědecké přístupy navzájem protínají beztoho, že by se kdy plně ztotožňovaly“.

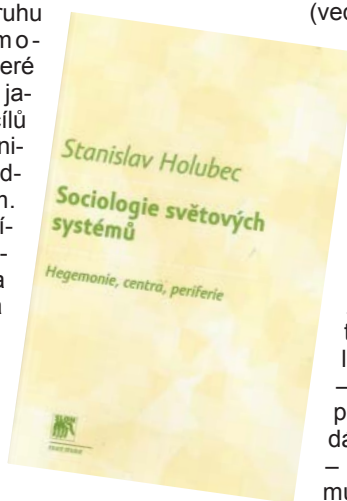
Tyto průsečíky vidí Herrera ve společném základu teoretických odkazů (jako jsou základní marxistické pojmy, ale také braudelovský pojem světoekonomiky a pojem centrum/periferie převzatý z „teorie závislosti“ vzniklé v Latinské Americe), v metodologických premisách (holistický explanační model, strukturální analýza, spojování historie a teorie), v intelektuálních ambicích (snaha o souhrnné pojetí jevů současně v ekonomické, sociální a politické rovině) a v politických cílech (radikální kritika kapitalismu, snaha o celosvětový přístup, perspektivy postkapitalistické společnosti). Řadu alternativních pohledů nabízí samozřejmě také seznam literatury v závěru Holubcovy knihy.

Svetosystém a české země

Původním přínosem knihy jsou pasáže zabývající se z hlediska svetosystémových teorií českými zeměmi a jejich osudy od 17. století po dnešek. Holubec z nich vybírá a glosuje několik aspektů a situací. „V současnosti je Česká republika semiperiferijní zemí kapitalistické světové ekonomiky“, píše Holubec (str. 132). „Ve vztahu k EU je obtížné říci, jestli integraci ČR považovat za další prohloubení jejího podřízeného postavení v mezinárodním systému, nebo naopak vnímat evropskou integraci jako proces, který směřuje k rovnoprávnějšímu postavení jednotlivých zemí v politice a ekonomice Evropy,“ říká Holubec v závěru této kapitoly. „...určité státy, případně centrální evropská administrativa mohou mít značný mocenský vliv nad malými, zaostalejšími a později přistoupivšími státy, na druhé straně ale vnitřní demokratické mechanismy EU včetně požadavku na vyrovnávání hospodářské úrovně členských zemí vzbuzují naději, že by evropská integrace mohla vést ke zmenšení tradiční zaostalosti a podřízenosti českých zemí.“

Dosadíme-li v tomto hodnocení namísto slova naděje slova šance, příležitost nebo možnost, lze uvažovat o konkrétním jednání, o politické strategii.

(ZKRÁCENÁ VERZE RECENZE PSANÉ PRO FILOSOFICKÝ ČASOPIS.)
RUDOLF PŘEVÁRIL

Za čím stojíme

Proti kapitalismu

Kapitalismus dnes nedokáže řešit nejzákladnější problémy lidské společnosti či přímo jejich řešení znemožňuje. Tím nejenže brání dalšímu pokroku na cestě ke svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti, nýbrž ohrožuje i samu existenci lidstva. Celá dnešní společnost žije z výsledků práce námezdně pracující většiny obyvatelstva.

Pouze kolektivní převzetí celospolečenského bohatství pracujícími a demokratické plánování, řízení výroby a distribuce jejích výsledků mohou vést k svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti.

Dnešní systém je v principu nereformovatelný. Struktury současného parlamentu, armády, policie a soudní moci byly vytvořeny vládnoucí třídou a jsou konstruovány tak, aby bránily její výlučné postavení.

Stejně odmítavý postoj zaujímáme k minulému režimu z let 1948-89 (a také k ostatním režimům ve východní Evropě, Číně, apod.), který nepovažujeme za socialismus, nýbrž za státně byrokratickou formu kapitalismu. Místo toho se hlásíme k tradici levé opozice proti těmto režimům.

Za socialismus zdola

Podporujeme boje pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, za bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení, za rovný přístup ke vzdělání a informacím a všechny jejich ostatní emancipační snahy. Místo parlamentní politiky prosazujeme alternativu nezávislé aktivity pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací, apod.

Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození. Místo institucí kapitalistického státu navrhujeme systém společenské samosprávy, tedy úplné rozšíření demokracie do všech sfér společenského i hospodářského života.

Solidarita

Úsilí o socialismus je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví pracující různých zemí, různé barvy pleti, různé národnosti, různého pohlaví, sexuální orientace či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu, za úplnou politickou i ekonomickou rovnost žen a mužů, proti diskriminaci homosexuálů a lesbiček, apod.

Fašismus považujeme za akutní hrozbu pracujících tříd a svobodám a demokratickým právům, které v minulosti vybojovala. Boj proti fašismu je pro nás navýsost aktuální a prioritní.

Revoluční organizace

Aby bylo možno efektivně prosazovat tyto myšlenky, je třeba, aby se nejbojovnější části pracující třídy, studentstva a mládeže zorganizovaly v revolučně socialistickou stranu, jejíž zárodkem chceme být. Vybudovat takovou stranu je možné pouze účastí ve skutečném dělnickém hnutí a aktivitou v masových organizacích pracující třídy – například v odborech.

Ostatním pracujícím chceme v praxi ukázat, že zájmy reformistických předáků odborů, sociální demokracie nebo komunistické strany nejsou totožné s jejich zájmy. Vyzýváme všechny, kdo souhlasí s našimi základními tezemi, aby se k nám připojili.

www.socsol.cz

ZDOLA

PROTI

GLOBÁLNÍMU

KAPITALISMU

☐ Chci více informací o SocSol a jejích aktivitách

☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

Vyplněný ústřížek pošlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6.

PŘIDEJTE SE K SOCSOL!

Nácky v Liberci nechceme!

V únoru tohoto roku zakázal Nejvyšší správní soud krajně pravicovou partaj Dělnickou stranu. Zákaz této strany však nebyl vítězstvím nějakého státního boje proti fašismu, spíše opak je pravdou, jelikož jakékoliv státní zákazy posilují represivní tendence státního aparátu a úměrně s tím roste i chuť státu potlačovat jakékoliv opoziční názory a proudy.

Bezprostřední vývoj po tomto aktu se dal celkem logicky očekávat. Dělnická strana se přejmenovala na jinou politickou stranu, resp.

přidala ke svému názvu písmena SS, jak signifikantní. Do Dělnické strany sociální spravedlnosti se přelila většina bývalých členů Dělnické strany. Nová strana je proto v současné chvíli legální a začíná být aktivní v předvolební kampani v rámci voleb do dolní komory Parlamentu ČR. DS(SS) proto uskuteční (la) předvolební mítinky v několika místech ČR, včetně Liberce.

Dělnická strana se stala organizací, kde se mohli, resp. stále mohou profesně i ideologicky uspokojovat nejrůznější aktivisté neonacistického hnutí. Propojení neonacistů z Národního odporu a Autonomních nacionalistů je dobře známé např. z monitoringu akcí pořáda-

ných právě touto stranou, někteří neonacisté byli a jsou na kandidátkách DS, resp. DS(SS). Čeští neonacisté tedy našli v DS(SS) reprezen-

do dolní komory parlamentu ČR.

V Liberci se proto antifašisté rozhodli, že se pokusí mítink DS(SS) narušit.

DS(SS).

Po ukončení obstrukcí ze strany policie jsme se konečně vydali na náměstí. Ve chvíli kdy jsme se objevili na dohled DS(SS), začal dav skandovat antifašistická hesla a roztahovat transparenty. Ve stejný okamžik vytáhli velký transparent i němečtí antifašisté, kteří byli jenom několik metrů od překvapeného Vandase a jeho oveček. Nezávisle na naší akci se v „davu“ přihlížejících sympatizantů objevilo i několik středoškoláků s transparenty proti rasismu a homofobii. To již byla pro fašisty silná káva a poněkud nevrly kandidát DS(SS) Jiří Štěpánek se hlasitě ohrozoval proti tiše protestujícím odpůrcům z řad středoškoláků.

Sympatizantů DS(SS) bylo cca 25, včetně 5 známých libereckých neonacistů. Tento hlouček opticky zvětšovala také přítomnost novinářů a antifašistů, kteří se dostali až do těsné blízkosti sympatizantů DS(SS). Největší skupina několika desítek lidí byla však držena policií asi o 50 metrů dále, i přesto se podařilo hlasitým skandováním přerušit bláboly Vandase téměř na půl hodiny. Führer Vandas odjíždějící ve své černé Fábii za hlasitého skandování a pískotu libereckých antifašistů neopouštěl naše město s pocitem povedeného předvolebního mítinku. DS(SS) má do voleb ještě mnoho mítinků, proto je jen na Vás jak bude ve vašem městě přivítán!

MICHAL ŘEHÁČEK

tanta rasistické, homofobní, xenofobní a protiromské politické síly, která by mohla být schopna překročit 5%, resp. 1% volební kvótu pro vstup

I přestože byla mobilizace, řekněme poloveřejná, tedy pomocí sms a e-mailů, sešlo se nakonec kolem 100 antifašistů z Libereckého kraje, Prahy a nedaleké německé Žitavy. Sraz byl půl hodiny před začátkem akce DS(SS) v parku nedaleko náměstí Dr. Edvarda Beneše. Po krátkém vyjasnění organizace a strategie jsme se vydali k místu setkání sympatizantů DS(SS). Po pár minutách však průvod několika desítek lidíablokovala policie ČR. Po krátkém vyjednávání přistoupila na to, že nás na náměstí Dr. Edvarda Beneše pustí, avšak za podmínky předložení OP. Tato zdržovací procedura trvala asi 20 minut, mezitím se několik antifašistů rozhodloablokovanou ulici obejít a vmísit se do hloučku sympatizantů

Předplat'te si Solidaritu

☐ Chci si předplatit následující čísla v ceně 100 Kč (včetně poštovného - dotujeme polovinu)

☐ Distribuční předplatné - chci si předplatit exemplářů časopisu.

Jméno:.....

Adresa:.....

Telefon:.....

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Pošte restante, 160 41 Praha 6, nebo objednávejte na info@socsol.cz. Info: 775205682